

- VERTROUWELIJK -

Restitutiezaak Kandinsky

Aan Burgemeester Halsema en Wethouder Meliani
Van 5.1.2.e, o6 – 5.1.2.e @amsterdam.nl
5.1.2.e o6 5.1.2.e, 5.1.2.e @amsterdam.nl
Datum 7 december 2020

Inleiding

De gemeente heeft sinds 1940 een schilderij in bezit van Kandinsky, getiteld 'Bild mit Häusern' dat hangt in het Stedelijk Museum Amsterdam. Het eigendom wordt betwist door erven van de voormalige eigenaren (Lewenstein). In oktober 2018 heeft de Restitutiecommissie het bindend advies uitgebracht dat luidt dat de gemeente Amsterdam niet gehouden is tot teruggave van het schilderij 'Bild mit Häusern' aan verzoekers. De erven hebben hierna een rechtszaak aangespannen om dit bindend advies te vernietigen en zij hebben teruggave van het schilderij gevorderd.

Rond de restitutiezaak van de Kandinsky zijn de komende weken twee gebeurtenissen te verwachten die voor u van belang zijn om te weten, omdat deze publicitaire gevolgen kunnen hebben. Deze zijn:

- 1) Aanbieding op 7 december a.s. van het evaluatierapport over het Nederlandse restitutiebeleid aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- 2) Uitspraak van de rechtbank (naar verwachting) op 16 december a.s.

Evaluatie Restitutiecommissie

- o Op 7 december a.s. zal een commissie onder voorzitterschap van 5.1.2.e een evaluatierapport over het Nederlandse restitutiebeleid op het gebied van roofoorkunst aan minister Van Engelshoven aanbieden. Aanleiding voor de evaluatie is een toezegging uit 2016 aan de Tweede Kamer om het restitutiebeleid in 2020 te evalueren. De opdracht aan de commissie is om het restitutiebeleid te evalueren met oog voor de juridische en morele aspecten. De minister heeft gevraagd om daarbij een internationale vergelijking te maken en in te gaan op de relatie van het Nederlandse beleid tot de internationale leidraad over restitutie van naziroofoorkunst. De commissie zal ook ingaan op de toegankelijkheid en de bekendheid van het restitutiebeleid, met oog voor het leed van slachtoffers en de dialoog met hun erfgenamen.
- o Nog onbekend is wat de uitkomst van het evaluatierapport is. Wel zijn recente adviezen van de Restitutiecommissie (internationaal) bekritiseerd. Belangrijkste kritiekpunt: de commissie zou te weinig rekening houden met de Washington Principles (die kort gezegd aangeven dat bij gebrek aan bewijs kunst altijd moet worden teruggegeven aan de voormalige eigenaren) en zou te veel rekening houden met het belang van een werk voor de huidige eigenaar. Die kritiek betrof ook het advies over het kunstwerk van Kandinsky.

- Uit een recent bericht uit het NRC blijkt bovendien dat de voorzitter van de Restitutiecommissie, ^{5.1.2,e}, per 1 december (vlak voordat de commissie Kohnstamm met zijn conclusies naar buiten komt) ontslag heeft genomen. Hij heeft volgens het bericht zijn vertrek bevestigd, maar niet toegelicht. Dit kan een indicatie zijn dat ^{5.1.2,e} is opgestapt vooruitlopend op kritische conclusies van de commissie Kohnstamm.

Vervolg

Na ontvangst van het evaluatierapport zal de Minister met een reactie aan de Kamer komen.

Gevolgen

- Naar verwachting zal het evaluatierapport van de commissie Kohnstamm – in juridische zin - niet direct gevolgen hebben voor de procedure bij de rechtbank nu de behandeling ter zitting is afgerond, tenzij eisers de rechtbank om een eiswijziging verzoeken en het rapport inbrengen. Bij een eventueel hoger beroep kan het evaluatierapport door eisers wel worden ingebracht.
- Wel zal het evaluatierapport mogelijk publicitair zijn weerslag hebben op de publieke opinie en het creëren van dynamiek rondom de Kandinsky-zaak.
- Tot slot zal de inhoud van het rapport mogelijk voor de gemeente aanleiding geven om te bekijken of er aanleiding is om het beleid, om restitutieverzoeken in handen te stellen van de Restitutiecommissie, te heroverwegen.

Rechtszaak restitutiezaak Kandinsky

De erven ^{Lewenstein} hebben bij de Amsterdamse rechtbank verzocht om vernietiging van het bindend advies van de Restitutiecommissie en teruggave van het schilderij van Kandinsky aan de verzoekers. De rechtbank doet naar verwachting op 16 december a.s. uitspraak. Er is een mogelijkheid dat de rechtbank de uitspraak met 6 weken verdaagt. Uiteraard is nog onbekend wat de uitspraak gaat zijn.

Tijdens de zitting hebben de erven naar voren gebracht dat er sprake is van schijn van partijdigheid van leden van de Restitutiecommissie en dat met het bindend advies de Washington Principles zijn geschonden, waardoor het bindend advies – naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid – onaanvaardbaar is en vernietigd moet worden. De gemeenteadvocaat heeft namens de gemeente en het Stedelijk Museum passend verweer gevoerd.

Communicatie

Gemeente en Stedelijk Museum hebben een Q&A voorbereid voor het moment dat de uitspraak/het vonnis van de rechtbank bekend wordt (16 december). Er is hierin rekening gehouden met meerdere scenario's. De voorlopige Q&A treft u als bijlage aan. Aanpassingen kunnen nog volgen op basis van nieuwe ontwikkelingen (zoals de uitkomst van het rapport van de commissie Kohnstamm).

Na het uitbrengen van het advies van de commissie Kohnstamm op 7 december is het aan de minister van OCW om met een reactie te komen. Maar mocht dit advies ook zijn weerslag hebben

het advies van de Restitutiecommissie over de Kandinsky, dan is het mogelijk dat het Stedelijk Museum of de gemeente om een reactie gevraagd zal worden. De lijn is om hier terughoudend mee om te gaan. Indien op basis van de conclusies van de commissie Kohnstamm toch vragen over de restitutiezaak Kandinsky aan de gemeente worden gesteld, kan de eerdergenoemde Q&A dienen als basis voor een reactie.

Gevraagde beslissing

Kennis te nemen van bovenstaande informatie.